

SZIKSZAINÉ NAGY IRMA

Magyar stilisztika

Osiris Kiadó • Budapest, 2007

TARTALOM

ELŐSZÓ	19
--------	----

I. STÍLUSELMÉLET

1. A stílus	23
1. STÍLUSÉRZÉK (STÍLUSKOMPETENCIA)	23
2. MI ADJA A STÍLUST? HOGYAN ÉRZÉKELI A BEFOGADÓ?	25
3. A STÍLUS SZÓ EREDETE	27
4. A STÍLUS VISZONYFOGALOM	27
5. NYELVI STÍLUS – SZÖVEGSTÍLUS	28
6. A STÍLUS FOGALMA AZ ÓKORTÓL NAPJAINKIG	29
7. A STÍLUSFELFOGÁSOK TÍPUSBA SOROLÁSA	36
8. A STÍLUS FOGALMA A NYELVBEN	37
8.1. A stílus kognitív meghatározottsága: a stílus választás és elrendezés eredménye	37
8.2. A stílus mint a nyelvi elemek gyakorisága	43
8.3. A stílus mint konnotáció	43
8.4. A stílus mint a normától való eltérés	44
8.5. A stílus a szövegértelem része	48
8.6. A stílus szocioregionális és -kulturális determináltságú	49
8.7. A stílus összetett és rétegzett	49
8.8. A stílus strukturált	51
8.9. A stílus kohéziót teremtő erejű	53
ÖSSZEFOGLALÁS	54
ALAPFOGALMAK ÉS FONTOS KIFEJEZÉSEK	54
2. Stilisztika – stilisztikatörténet	55
1. A STILISZTIKA ELNEVEZÉSE	55
2. A STILISZTIKA EREDETE	56
3. A STILISZTIKA ÖNÁLLÓSODÁSA	58
4. A FUNKCIONÁLIS STILISZTIKA ALAPJAINAK LERAKÁSA ÉS KIBONTAKOZÁSA	59
5. A MAGYAR STILISZTIKA RÖVID TÖRTÉNETE	64

6 Tartalom

5.1. A magyar stilisztika kezdetei	64
5.2. A magyar stílustudomány alapjainak a lerakása	65
5.3. A modern értelemben vett stilisztika kezdetei	66
5.4. A stilisztika történetét meghatározó tendenciák	67
5.5. A nyelv sokrétű funkcióját előtérbe helyező, gyakorlati stilisztika térhódítása	68

6. A STILISZTIKA TUDOMÁNYA

7. A STILISZTIKA HELYE A TUDOMÁNYOK RENDSZERÉBEN	75
7.1. A stilisztika a nyelvtudomány szerves részeként nyelvészeti tudományág	75
7.2. Az irodalmi művel foglalkozó stilisztika az irodalomtudomány része	75
7.3. Egymás mellett él az irodalmi és a nyelvészeti stilisztika	76
7.4. A stilisztika önálló tudományként elkülönül mind a nyelv-, mind az irodalomtudománytól	76
7.5. A stilisztika a nyelv- és az irodalomtudomány határsávjában elhelyezkedő interdiszciplína	77
8. A STILISZTIKA VISZONYA EGYES NYELVTUDOMÁNYI ÁGAKHOZ	77
8.1. A stilisztika viszonya a grammatikához	77
8.2. A stilisztika viszonya a lexikográfiához és a lexikológiához	79
8.3. A stilisztika viszonya a jelentésstanhoz	81
8.4. A stilisztika viszonya a nyelvműveléshez	85
9. A STILISZTIKA VISZONYA AZ IRODALOMTUDOMÁNYHOZ	85
10. STILISZTIKATÍPUSOK	86
ÖSSZEFOGLALÁS	90
ALAPFOGALMAK ÉS FONTOS KIFEJEZÉSEK	91

3. Stílus eszköz – stílusérték – stíluszándék – stílushatás

1. A STÍLUSESZKÖZ (STILÉMA)	92
2. A STÍLUSESZKÖZÖK ÉS A NYELVI SZEREPEK ÖSSZEFÜGGÉSE	92
3. STÍLUSÉRTÉK – ÉRZELEMKIFEJEZÉS – EXPRESSZIVITÁS	96
4. A STÍLUS HÍRÉRTÉKE – STÍLUSÉRTÉK	97
5. STÍLUSERÉNY – STÍLUSHIBA	99
6. AZ ADEKVÁT STÍLUS – AZ INADEKVÁT STÍLUS	101
7. AZ INADEKVÁT STÍLUS JELLEMZŐI	103
7.1. Szűkszavúság	103
7.2. Böbeszédűség	104
7.3. Dagályosság	106
7.4. Szótévesztés	107
7.5. Közhelyes kifejezésmód	108
7.6. Divatos szavak	109
7.7. Stílustörés	109
7.8. Logikai képtelenség	110

8. STILISZTIKAI HATÁSSZÁNDÉK ÉS STÍLUSHATÁS	110
ÖSSZEFOGLALÁS	114
ALAPFOGALMAK ÉS FONTOS KIFEJEZÉSEK	115
4. A szöveg mint stíusegység	116
1. SZÖVEGSTILISZTIKA	116
2. A SZÖVEG STILÁRIS EGYSÉGE	116
3. A SZÖVEG STÍLUSTEREMTŐ ÉS -MEGHATÁROZÓ TÉNYEZŐI	117
3.1. A szövegstílus szövegtipológiai meghatározottsága	117
3.2. A szövegstílus műfaji meghatározottsága	118
3.2.1. A balladai stílus	118
3.2.2. Az önmegszólító vers stílusa	123
3.3. A szövegstílus stílusirányzati meghatározottsága	125
3.4. A szövegstílus pragmatikai meghatározottsága	126
3.4.1. A nyelvi kód és a szövegstílus	126
3.4.2. A megnyilatkozás tárgya és a szövegstílus	127
3.4.3. A megnyilatkozó pillanatnyi hangulata és a szövegstílus	127
3.4.4. A megnyilatkozó nemhez tartozása és a szövegstílus	129
3.4.5. A megnyilatkozó kulturáltsága és a szövegstílus	129
3.4.6. A megnyilatkozó szociális háttere és a szövegstílus	130
3.4.7. A megnyilatkozó személyisége, jelleme és a szövegstílus	130
3.4.8. A beszédpartnerek egymáshoz való viszonya és a szövegstílus	131
3.4.9. A megnyilatkozás befogadója és a szövegstílus	132
3.4.10. A közlési csatorna és a szövegstílus	133
3.4.11. A megnyilatkozás formája és a szövegstílus	134
3.4.12. A megnyilatkozás célja és a szövegstílus	135
3.4.13. A beszédhelyzet (szituáció) és a szövegstílus	136
3.4.14. A szöveggörnyezet (kontextus) és a szövegstílus	137
3.4.15. A nézőpont és a szövegstílus	138
3.4.16. A korlátlás és a szövegstílus	140
3.4.17. A megnyilatkozás külső tényezői és a szövegstílus	141
3.4.18. A divat és a szöveg stílusa	142
3.5. A szövegstílus konstrukcionális meghatározottsága	142
3.5.1. A szövegkezdő és -befejező mondatok mint stílusmeghatározók	142
3.5.2. Elbeszélés az elbeszélésben	143
3.5.3. A kép a szövegstruktúrában	144
4. A SZÖVEGKONSTRUKCIÓ STILÁRIS JELLEMZŐI	144
4.1. A szövegek sajátos mondatszerkesztési típusai	144
4.1.1. A mondathasadás	144
4.1.2. Egyenes beszéd – függő beszéd – szabad függő beszéd – nézőpont	149
4.2. A mondatok közötti jelölt és jelöletlen kapcsolatok	154

8 Tartalom

4.3. Szófajok dominanciája a szövegben	156
4.4. A mondatterjedelemből adódó ritmus	162
4.5. Az ellipszis	164
ÖSSZEFOGLALÁS	165
ALAPFOGALMAK ÉS FONTOS KIFEJEZÉSEK	168

5. Az áthallás mint szövegek stílusa közötti kapcsolat

8 9 1. AZ ÁTHALLÁS FOGALMA	169
2. AZ ÁTHALLÁS FORMÁI	170
2.1. Az áthallás jelzése	171
2.2. Az áthallás mértéke	173
2.3. Az áthallás szövegtípusba építettségének módja	174
2.4. Az alludált szövegek tipikus helyeinek stílusértéke	176
2.4.1. Az alkotó önidézése (intratextualitás)	176
2.4.2. Áthallás más szövegéből (intertextualitás)	177
2.4.3. Nem irodalmi célzások	182
15 3. STILÁRIS EVOKÁCIÓ	185
3.1. Akusztikus evokáció	185
3.2. Lexikális evokáció	187
3.3. A szövegműfaj mint evokáció	188
11 4. A STÍLUSUTÁNZÁS	189
4.1. A stílusutáNZás mint formai evokáció	189
4.2. A stílusutáNZás mint szövegtípus-evokáció	191
4.3. A stílusparódia mint az evokáció stiláris terméke	191
4.3.1. Az egyéni stílus irodalmi karikatúrája	191
4.3.2. Egyéni írásjelhasználat paródiája	193
4.3.3. Műfaji jellegzetesség paródiája	194
4.3.4. Stílusirányzat irodalmi paródiája	194
4.3.5. Társadalmi csoport beszédének paródiája	195
4.3.6. Nemek beszédének paródiája	196
4.4. Szerzői vélekedések az evokációról	197
ÖSSZEFOGLALÁS	197
ALAPFOGALMAK ÉS FONTOS KIFEJEZÉSEK	200

6. A mondat mint az elrendezéséből fakadó stílussteremtő mód

1. MONDATSTILISZTIKA	201
12 2. A MONDATSZERKESZTÉS STILISZTIKUMA	201
2.1. A mondat grammatikai és szemantikai kifejtettségének és kifejtetlenségének, teljes vagy hiányos szerkesztettségének stiláris értéke	202
2.2. A mondattagoltság stilisztikuma	205

2.3. A mondathosszúság stiláris értéke	206
2.4. A mondattelítettség stiláris értéke	210
2.5. Az összetett mondat tagoltságának és zsúfoltságának stilsztikuma	211
<u>13</u> 3. A MONDATON BELÜLI KAPCSOLÁS STILÁRIS ÉRTÉKE <u>12</u> 10. oldal	212
3.1. A szavak szemantikai összekapcsolásának stílusértéke	212
3.2. A szórend stiláris szerepe	214
3.2.1. A mondatszerkezet bővülési típusai	214
3.3. Inverzió	215
3.4. Expresszív szórend – impresszív szórend – anakoluton	216
3.5. A mondatrend stiláris értéke	220
3.6. Kötőszóhalmozás (poliszindeton) – kötőszó nélküli mondatalkotás (aszindeton)	222
<u>11</u> <u>14</u> 4. A MONDAT RETORIZÁLTSA GA <u>13</u> 13. oldal	225
4.1. Retorikus mondatfajták	225
4.2. Retorikus mondat szerkezetek: a körmondat típusok	225
5. A MONDATHANGZÁS STILISZTIKUMA	231
5.1. A mondat hangsúlyozásában rejlő stilsztikum	231
5.2. A mondatfajta funkciójában és dallamában rejlő stilsztikum	231
5.3. A mondat ritmizáltságában rejlő stilsztikum	235
ÖSSZEFOGLALÁS	238
ALAPFOGALMAK ÉS FONTOS KIFEJEZÉSEK	240
7. A frazémák mint stíluspanelek	241
1. AZ ÁLLANDÓSULT SZÓKAPCSOLAT (FRAZÉMA; FRAZEOLÓGIAI EGYSÉG; FRAZEOLÓGIZMUS)	241
2. AZ ÁLLANDÓSULT SZÓKAPCSOLATOK ÁLTALÁNOS JELLEMZŐI	242
<u>15</u> 3. A FRAZEMATÍPUSOK STÍLUSÉRTÉKE <u>14</u> 16. oldal	243
3.1. A nem idiomatikus egységek, a tágabb értelemben vett állandósult szókapcsolatok	244
3.2. A szorosabb értelemben vett állandósult szókapcsolatok	246
3.2.1. A szólások – a szóláshasonlatok	247
3.2.2. A közmondások (proverbiumok)	253
3.2.3. A szállóigék	256
3.2.4. A káromkodási formulák	258
3.2.5. A falu- és névcsúfolók	259
3.2.6. Népmesei fordulatok	259
4. AZ IDIÓMATÍPUSOK KÖZÖS ÉS ELTÉRŐ VONÁSAI	259
5. AZ IDIÓMÁK STÍLUSMINŐSÍTÉSEI	261
<u>16</u> 6. AZ IDIÓMÁK SZÖVEGBE ILLESZTÉSÉNEK MÓDJA ÉS STILÁRIS SZEREPE <u>15</u> 9. oldal	261
7. AZ IDIÓMAKINCS MEGÚJÍTÁSA	270
8. AZ IDIÓMÁK SZEREPE, STILÁRIS ÉRTÉKE	272

9. AZ IDIÓMÁK HELYTELEN HASZNÁLATA	274
ÖSSZEFOGLALÁS	275
ALAPFOGALMAK ÉS FONTOS KIFEJEZÉSEK	275
8. A szó mint a választásból fakadó stilisztikumforrás	276
1. A SZÓKINCS	276
2. A SZÓ KONKRÉT ÉS ÁTVITT JELENTÉSE	277
3. A SZÓ JELENTÉSE ÉS ÉRTELME	277
4. KONVENCIONÁLIS ÉS MOTIVÁLT JELENTÉSŰ SZAVAK	278
17 5. <u>A SZAVAK FUNKCIONÁLIS RÉTEGZETTSÉGÉBŐL FAKADÓ STÍLUSÉRTÉK</u> 10. old.	279
5.1. A szöveg tárgyától függő szóválasztás	280
5.2. A nyelvváltozatokból származó szók stílusértéke	281
5.3. Az egyéni szóhasználatból fakadó stílusérték	282
5.4. A szó beszédhelyzettől függő stílusértéke	282
5.5. A szó köznyelvi normatív vagy nem normatív használatának megfelelő stílusérték	283
5.6. A szó esztétikai vagy nem esztétikai célú használatából fakadó stílusérték	284
5.7. A szavaknak a közlemény közegéhez kötődő stílusértéke	285
5.8. A szavaknak a szövegtípusból fakadó stílusértéke	285
5.9. A különböző korokból származó szók stílusértéke	286
5.10. A szó eredetéből fakadó stílusérték	289
6. A SZÓHANGULAT FORRÁSAI	291
7. A SZÓVÁLASZTÁS	293
18 8. <u>A SZÓJELENTÉSFAJTÁK NYELVI-STILÁRIS SZEREPE</u> 12. oldal	294
8.1. A rokonértelműség (szinonímia) stiláris szerepe	294
8.1.1. Az értelmi szinonimák	298
8.1.2. Egyénítést eláruló szinonimák	300
8.1.3. Érzelmi-hangulati alapon létrejövő rokonértelműség	300
8.1.4. Szemléletes képek alkotásával keletkező szinonimák	301
8.1.5. Nyelvünk különböző stílusrétegeiből, -típusaiból és -árnyalataiból átvett szinonimák	301
8.2. A többértelműség (poliszémia) stiláris hatása	302
8.3. Az azonosalakúság (homonímia) stiláris hatása	306
8.3.1. A szótári homonimák	306
8.3.2. Nyelvtani homonimák	307
8.3.3. Helyesírási homonimák	309
8.3.4. Kiejtési homonimák	309
8.4. Az ellentétes értelműség (antonímia) stiláris hatása	310
8.5. A hasonlólakúság (paronímia) stiláris hatása	311
8.6. A szavak többalakúságának stiláris hatása	312

9. A SZAVAK SZÓFAJI HOVATARTOZÁSÁBÓL ÉS MONDATRÉSZI SZEREPÉBŐL	
FAKADÓ STILISZTIKUM	313
ÖSSZEFOGLALÁS	323
ALAPFOGALMAK ÉS FONTOS KIFEJEZÉSEK	325

9. A szó grammatikai jellegzetességei mint stílusérték-hordozók 326

1. A GRAMMATIKAI ELEMELÉK STÍLUSÉRTÉKE	326
2. A SZÓKÉPZÉSŐBŐL FAKADÓ STÍLUSÉRTÉK	326
2.1. Régi képzések felújítása	327
2.2. Álarchaizmusok	329
2.3. Archaikusnak érzett képzésmód	329
2.4. Tájnnyelvi képzés	330
2.5. A tájnnyelvi és régi képzés	330
2.6. Neologizmusok a képzésben	330
2.6.1. A képzőváltás	331
2.6.2. A képzőtöbblet	332
2.6.3. Újszerű képzőhasználat	333
2.6.4. Jelentéstömörítő képzés	336
2.6.5. Komplex grammatikai stílélmák	339
3. A SZÓÖSSZETÉTELŐBŐL FAKADÓ STÍLUSÉRTÉK	341
4. A SZÓALKOTÁS RITKÁBB MÓDJAINAK STÍLUSÉRTÉKE	344
5. A SZOKATLAN IGEKÖTŐ-KAPCSOLÁSŐBŐL ADÓDÓ STÍLUSÉRTÉK	345
6. A RAGOZÁSŐHOZ KAPCSOLÓDÓ STÍLUSÉRTÉK	346
7. A JELEZÉSŐHOZ KAPCSOLÓDÓ STÍLUSÉRTÉK	349
8. AZ IGE VONZATSTRUKTÚRÁJÁHOZ KAPCSOLÓDÓ STÍLUSÉRTÉK	349
9. A SZÓFAJISÁG MEGVÁLTOZÁSÁBŐL FAKADÓ STÍLUSÉRTÉK	351
10. AZ ALAKVÁLTOZATOKBŐL FAKADÓ STÍLUSÉRTÉK	353
11. SZEMBEÁLLÍTÁS ÉS JÁTÉK A TOLDALÉKOKKAL	354
12. A TOLDALÉKHALMOZÁS STÍLUSHATÁSA	356
13. A TOLDALÉKELHAGYÁS STÍLUSHATÁSA	357
ÖSSZEFOGLALÁS	357
ALAPFOGALMAK ÉS FONTOS KIFEJEZÉSEK	358

10. A hang mint stíléma 359

1. A HANGSTILISZTIKA	359
2. A HANG MINT MORFÉMAALKOTÓ ELEM	360
3. A HANG MINT AKUSZTIKAI ÉLMÉNY	360
4. A HANGSZIMBOLIKA HELYTELEN ÉS HELYES ÉRTELMEZÉSE	363
5. A HANGOK KIFEJEZŐ EREJE A KÖLTŐI HANGSZERELÉSŐBEN	365
6. A KÖZNYELVI EJTÉS SZÍNEZÉSE	370

12 Tartalom

7. A HANGALAKOK KIFEJEZŐ EREJE	373
7.1. A hangutánzás	373
7.2. A hangulatfestés	377
7.3. A különböző hangoztatási módokat kifejező szavak	379
8. A HANGOKKAL VÉGZETT MŰVELETEK – A HANGALAKZATOK	379
8.1. A hangelhagyás (detrakció)	380
8.2. Hang-/betűbetoldás (adjekció)	385
8.3. Hangátvetés (transzmutáció)	389
8.4. A hang-, illetve betűelhagyás, ugyanakkor -hozzátoldás (immutáció)	389
8.5. Többféle hangalakzat együttes hatása	392
9. A VERSEK ZENEISÉGÉNEK FORRÁSAI	393
9.1. A betűrím (alliteráció)	393
9.2. A rím	396
9.3. A ritmus	399
9.4. Akusztikai játék	403
9.5. A zeneiség megtörése: a soráthajlás	403
ÖSSZEFOGLALÁS	405
ALAPFOGALMAK ÉS FONTOS KIFEJEZÉSEK	408

11. A kép mint a szemléletesség és az ismeretátadás eszköze

1. A KÉPSZERŰSÉG	409
2. A SZÓKÉP – KÉP; NYELVI KÉP – KÉP	409
3. A KÉPEK ÉS AZ ALAKZATOK	411
4. A KÉPEK ALKOTÁSA, MŰKÖDÉSE	412
5. A KÉPEK BEFOGADÁSA ÉS SZEREPE	413
6. A NYELVI KÉPEK TÍPUSAI	416
6.1. Az elnevező kép	416
6.2. A közhasználatú kép	417
6.3. A „költői” kép – kifejező kép	417
6.4. A képtípusok jellemzői	418
7. A HASONLAT	419
8. A HASONLAT ÉS A METAFORA	427
9. A METAFORA MINT HASONLÓSÁGON ALAPULÓ, ILLETVE AZT MEGTEREMTŐ KÉP	427
9.1. A metafora fogalma	427
9.2. A metafora fajtái	429
9.3. A metafora vázlatos tudománytörténete	436
9.4. A metafora kognitív értelmezése	438
10. A HASONLÓSÁG ÉS ÉRINTKEZÉS HATÁRÁN: A SZINESZTÉZIA	443
11. AZ ÉRINTKEZÉSEN ALAPULÓ SZÓKÉPEK	447
11.1. A metonímia fogalma	447
11.2. A metonímia fajtái	447

	11.3. A kognitív metoníma	450
	12. A METAFORA ÉS A METONÍMIA	450
(17)	13. A SZINEKDOCHÉ 20	451
	13.1. A szinekdoché fogalma	451
	13.2. A szinekdoché fajtái	451
	14. A METONÍMIA ÉS A SZINEKDOCHÉ VISZONYA	453
	15. KOMPLEX KÉP	454
	16. TOVÁBBSZÓTT KÉPEK	455
(16)	16.1. Allegória 25	456
	16.2. Szimbólum 25	459
	17. A METAFORA ÉS A SZIMBÓLUM	462
	18. AZ ALLEGÓRIA ÉS A SZIMBÓLUM	462
	19. PROPOZICIONÁLIS TRÓPUS	463
	20. A KÉPEK ÉRTÉKE	463
	21. A KÉPEK ÉRTELMEZÉSE	463
	22. KÉPZAVAR	464
	ÖSSZEFOGLALÁS	465
	ALAPFOGALMAK ÉS FONTOS KIFEJEZÉSEK	468
	12. Az alakzat mint a retorikusság funkciója	469
	1. AZ ALAKZATOK (FIGURÁK) FOGALMÁNAK ÉS FELOSZTÁSÁNAK RÖVID ÉRTELMEZÉSE A TUDOMÁNYTÖRTÉNET FÉNYÉBEN	469
	2. AZ ALAKZATOK FOGALMA	471
	3. AZ ALAKZATOK FUNKCIONÁLÁSA	472
	4. AZ ALAKZATOK FAJTÁINAK STILÁRIS SZEREPE A LÉTREHOZÓ MŰVELETEK SZERINT	475
(28)	4.1. <u>A hozzáadás (adjekció) műveletével keletkező alakzatfajták stiláris szerepe</u>	475
	4.1.1. Az ismétlés (repetíció)	475
	4.1.1.1. Az ismétlődés fajtái az ismételt elemek változatlansága szerint	476
	4.1.1.2. Az ismétlés fajtái a nyelvi szintek szerint	481
	4.1.1.3. Az ismétlés fajtái az ismételt elem helye szerint	482
	4.1.2. Párhuzam (paralelizmus)	489
	4.1.3. Ellentét (antithesis, antitézis)	492
	4.1.4. Halmozás	496
	4.1.5. Felsorolás	497
	4.1.6. Részletezés (deszkripció)	499
	4.1.7. Fokozás – visszafokozás	500
(29)	4.2. <u>Az elhagyás (detrakció) alakzatai</u>	502
	4.2.1. Kihagyás (ellipszis)	502
	4.2.2. Az elhallgatás (aposziopézis)	504
	4.2.3. Zeugma	506

↑
6 oldal

6 oldal

(17)

25 oldal !!

(28)

6 oldal

14 Tartalom

4.2.4. Mellőzés (praeteritio, préteritio)	507
30 4.3. <u>A helyettesítés (immutáció) alakzatai</u>	508
4.3.1. Kérdésalakzat	508
4.3.2. Körülírás (perifrázis)	513
4.3.3. Antonomázia	514
4.3.4. Tagadó körülírás (litotészs)	515
31 4.4. <u>Átrendezéses (transzmutációs) alakzatok</u>	515
4.4.1. Enallagé – hipallagé	515
4.4.2. Kiazmus	516
4.5. <u>Pragmatikai alakzatok</u>	519
4.5.1. Paradoxon	519
4.5.2. Oximoron	520
5. ALAKZATTÁRSULÁSOK – KOMPLEX ALAKZATOK	523
ÖSSZEFOGLALÁS	524
ALAPFOGALMAK ÉS FONTOS KIFEJEZÉSEK	527
13. A nyelvi stílus kísérői mint kiegészítő stíluseszközök	528
1. A NYELVEN KÍVÜLI (EXTRALINGVÁLIS) ESZKÖZÖK	528
2. A NYELVI STÍLUS ÉLŐSZÓBELI KÍSÉRŐI	528
32 3. <u>A NYELVI STÍLUS KÍSÉRŐI AZ ÍROTT FORMÁBAN</u>	529
3.1. Az íráskép sugallta akusztikum	531
3.2. Az íráskép sugallta ritmus	536
3.3. Az írott forma sugallta dallam	539
3.4. Az írás képszerűsége	539
3.5. Az egyéni művészi helyesírás stílushatása	545
3.5.1. Az írott szöveg kiemelő jeleinek stiláris szerepe	546
3.5.2. Az írott szöveg érvénytelenítő jelének: a ki-áthúzásnak a stiláris szerepe	547
3.5.3. A betűtípusok figyelemkeltő stiláris szerepe	548
3.5.4. A hagyományos és az egyéni/művészi mondatzáró (intonációs) írásjelek stiláris szerepe	550
3.5.5. A szünetjelző írásjelek stiláris szerepe	551
3.5.6. A félig befejező írásjelek stiláris szerepe	552
3.5.7. A kettős írásjel felhívó szerepe	560
3.5.8. Egyéb jelek stiláris hatása irodalmi szövegben	560
3.5.9. Az írásjelek elhagyásának stiláris hatása irodalmi szövegben	561
3.5.10. Az egybe- és különírás stílushatása	563
3.5.11. Az e-mail, az internet helyesírásának stílushatása	564
4. EXTRALINGVÁLIS ESZKÖZÖK ÖSSZEHATÁSA	564
ÖSSZEFOGLALÁS	565
ALAPFOGALMAK ÉS FONTOS KIFEJEZÉSEK	566

II. STÍLUSTIPOLOGIA

1. A stílusváltozatok mint a társadalmilag elfogadott nyelvhasználat variánsai	569
1. STÍLUSTIPOLOGIA	569
2. A FUNKCIONÁLIS VARIANCIA MINT A NEM MŰVÉSZI STÍLUSRÉTEGEK ÉS -TÍPUSOK ELKÜLÖNÍTÉSÉNEK ALAPJA	570
3. A STÍLUSVÁLTOZATOK FOGALMA	571
38) 4. A STÍLUSRÉTEGEK	572
4.1. A térbeliségnek megfelelő stílusrétegek	572
4.2. A normának megfelelő stílusrétegek	573
4.3. Az időtényezőnek megfelelő stílusrétegek	574
34) 5. A STÍLUSTÍPUSOK	575
5.1. A nyelvi jelek anyagi megjelenésének megfelelő stílustípusok	575
5.1.1. Beszélt stílustípusok	575
5.1.2. Írott stílustípusok	581
5.2. A beszédesemény szerkezetének megfelelő stílustípusok	582
5.2.1. Párbeszéd	582
5.2.2. Monológ	584
5.3. A nyelvi közlés szövegtípusának megfelelő stílustípusok	584
5.3.1. A tudományos stílustípus	585
5.3.2. A média stílustípusa	587
5.3.3. Reklámstílus	591
5.4. A beszédhelyzetnek megfelelő stílustípusok (a résztvevők társadalmi vagy más viszonya alapján)	595
5.4.1. A mindennapi társalgási stílustípus	595
5.4.2. A szleng mint stílusváltozat	596
5.4.3. Hivatalos stílus	598
5.5. A nyelv esztétikai célzatának megfelelő stílustípusok	600
5.6. A nyelvhasználat egyéni sajátosságainak megfelelő stílustípusok	603
5.6.1. Az egyéni stílus	603
5.6.2. A szakmai stílus	603
6. A STÍLUSVÁLTOZATOK ÉRINTKEZÉSE: A STÍLUSPLURALIZMUS	604
7. A STÍLUSVÁLTÁS	605
ÖSSZEFOGLALÁS	605
ALAPFOGALMAK ÉS FONTOS KIFEJEZÉSEK	605
2. A stílusárnyalatok mint választási lehetőségek	606
1. STÍLUSÁRNYALAT	606
2. A NYELVI ESZKÖZÖK KIVÁLASZTÁSÁBAN MEGNYILVÁNULÓ STILÁRIS IGÉNYESSÉGTŐL FÜGGŐ STÍLUSÁRNYALATOK	607
34) 3. A KOMMUNIKÁCIÓS KÖRÜLMÉNYEKTŐL FÜGGŐ STÍLUSÁRNYALATOK	611

3.1. A megnyilatkozó és a befogadó kapcsolatából adódó stílusárnyalatok	611
3.2. Az értelmi és érzelmi-hangulati hatást keltő nyelvi eszközök felhasználásának arányától és milyenségétől függő stílusárnyalatok	614
3.2.1. Az eufemizmus	616
3.2.2. A kakofemizmus	618
3.2.3. A gúny	620
3.2.3.1. A nyílt gúny	620
3.2.3.2. Az irónia	622
3.2.3.3. A maró gúny	626
3.2.4. A komikus nyelvi formák, azaz a verbális humor stílus eszközei	627
3.3. A megnyilatkozás keletkezésének és befogadásának idejéhez tapadó stílusárnyalatok	642
3.4. A szövegtípustól, -műfajtól függő stílusárnyalatok	645
3.5. A megnyilatkozóknak a közlendőhöz, a témához való érzelmi viszonyulásától függő stílusárnyalata	647
4. UGYANARRÓL – TÖBBFÉLE STÍLUSÁRNYALATTAL	649
5. STÍLUSÁRNYALATOK KEVEREDÉSE	650
ÖSSZEFOGLALÁS	651
ALAPFOGÁLMAK ÉS FONTOS KIFEJEZÉSEK	652

III. STÍLUSKRITIKA

1. A szépirodalmi stílus mint az egyéni művészi stílus megvalósulása	655
1. A NEM MŰVÉSZI ÉS A MŰVÉSZI STÍLUSTÍPUS ELKÜLÖNÍTÉSE	655
2. A MŰVÉSZI STÍLUS KAPCSOLATA A NEM MŰVÉSZI STÍLUSTÍPUSOKKAL	656
2.1. A művészi stílusba beemelt társalgási stílus	656
2.2. A művészi stílusba beemelt szlengelemek	659
2.3. Tudományos stílus a szépirodalmi szövegben	659
2.4. A szakmai stílus a szépirodalmi szövegben	661
2.5. Népi szóhasználat a szépirodalmi szövegben	661
3. A MŰVÉSZI VAGY SZÉPIRODALMI STÍLUS – AZ EGYÉNI SZÉPIRÓI STÍLUS	663
4. <u>A MŰVÉSZI STÍLUS MINT A MŰ EGYEDI STÍLUSA</u>	666
4.1. Az egyéni művészi stílus és a stiláris eszközök összefüggése	666
4.1.1. A művészi stílus és a magyar nyelv hangzása	666
4.1.2. A művészi stílus és az alkotói kreativitás	667
4.2. A mű egyedi stílusa a műnemekhez való viszonyában	669
4.2.1. A költészet egyedi stílusa	669
4.2.1.1. Nagyfokú entrópia	670
4.2.1.2. Az áthallások megszaporodása	671
4.2.1.3. Merész képek	672

4.2.1.4. A „kopárság szépsége”	673
4.2.2. A próza stílusa	674
4.2.3. A dráma stílusa	676
4.3. A mű egyedi stílusa a szövegtípushoz való viszonyában	677
4.4. A mű egyedi stílusa a szövegműfajhoz való viszonyában	679
4.5. A mű egyedi stílusa az irányzatokhoz való viszonyában	680
4.6. A mű egyedi stílusa diakrón szempontból	681
5. STILIZÁLTSAÉG	682
6. STÍLUSEGYSÉG – STÍLUSRÉTEGZETTSÉG – STÍLUSPLURALIZMUS AZ EGYEDI SZÉPÍRÓI MŰBEN	683
7. STÍLUSVÁLTÁS	685
8. AZ EGYÉNI SZÉPÍRÓI STÍLUS FELTÁRÁSÁNAK MÓDSZEREI, GONDJAI ÖSSZEFOGLALÁS	686
ALAPFOGALMAK ÉS FONTOS KIFEJEZÉSEK	689
Stiliztikai fogalomtár	691
A stiliztikai szakirodalomból	709
FORRÁSOK	743
Rövidítések	745
Tárgymutató	746